ECLI:LV:AT:2021:0601.C29572417.12.S
Lieta Nr. C29572417, SKC–22/2021
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2021.gada 1.jūnijā

Senāts šādā sastāvā:
senators referents Intars Bisters,
senators Valerijs Maksimovs,
senatore Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 5.aprīļa spriedumu civillietā /pers. C/ regresa prasībā pret /pers. B/.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/, pamatojoties uz Civillikuma 1704. un 1705.pantu, cēlusi regresa prasību pret /pers. B/, lūdzot piedzīt no atbildētāja 11 170,01 EUR, kurus viņa, būdama galviniece, samaksājusi /pers. B/ kreditorei.

/pers. B/ kredītsaistību izpilde pret AS „NORD/LB Latvija" tika nodrošināta ar 2006.gada 17.janvārī starp banku un /pers. C/ noslēgto ekspromisoriskā galvojuma līgumu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 3.oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji. No /pers. B/ prasītājas labā piedzīti 10 595,41 EUR, noraidīta prasība daļā par 423,50 EUR piedziņu.

Tiesas spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] Lietā risināms pušu strīds par to, vai galvinieks zaudē tiesības regresa kārtībā prasīt no galvenā parādnieka visu to, ko viņš devis kreditoram, izpildot ar galvojuma līgumu uzņemto saistību, ja galvenajam parādniekam tā maksātnespējas procesā ir dzēstas saistības pret kreditoru.

[2.2] Ir nepamatots atbildētāja iebildums, ka /pers. C/ zaudējusi prasības tiesības, jo viņa kā kreditore maksātnespējas procesā nav pieteikusies. Pirmkārt, atbildētāja maksātnespējas procesā kreditora prasījumu, kas izrietēja no aizdevuma līguma, pieteica AS „NORD/LB Latvija". Otrkārt, galvinieka tiesības regresa kārtībā vērsties pret galveno parādnieku iestājas tikai pēc tam, kad viņš patiesi nolīdzinājis parādu vai tā daļu vai vismaz ar tiesas spriedumu viņam uzlikts pienākums to nolīdzināt (sk. Civillikuma 1705.pantu).

[2.3] Pēc /pers. B/ kā galvenā parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanas ir dzēstas viņa saistības pret kreditori AS „NORD/LB Latvija", taču tas neatstāj nekādu ietekmi uz galvinieka tiesībām celt regresa prasību, jo ir nošķirama galvenā parādnieka saistība pret kreditoru no galvenā parādnieka saistības pret galvinieku. Tiesību normās nav rodams pamatojums, ka šādos gadījumos galvojums no akcesoras saistības kļūst par patstāvīgu un galvinieks zaudē regresa prasījuma tiesības pret galveno parādnieku. Šāds lietas risinājums galvinieku nostādītu nesalīdzināmi nelabvēlīgākā pozīcijā pret galveno parādnieku, proti, galvinieka pienākums atbildēt kreditoram par saistības izpildi saglabātos bez iespējām atgūt galvenā parādnieka saistību dzēšanai izlietotos naudas līdzekļus.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2019.gada 5.aprīļa spriedumu prasību tā pārsūdzētajā daļā apmierinājusi pilnīgi. Prasītājas labā no /pers. B/ piedzīti 10 595,41 EUR.

Apelācijas instances tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, neatkārtojot tās argumentus, savukārt apelācijas sūdzībā minētos apsvērumus noraidījusi ar šādiem motīviem.

[3.1.] Lai arī prasības pieteikums satur norādi par atbildētāja pienākumu atlīdzināt prasītajai zaudējumus, kas cēlušies no tā, ka viņa katru mēnesi veikusi maksājumus bankai, lai dzēstu vīra parādsaistības, tiesas kolēģijai nav šaubu par to, ka prasības priekšmets jeb tiesiskā attiecība, kas pastāv starp prasītāju un atbildētāju un no kuras izrietošās aizskartās tiesības prasītāja lūdz tiesu aizsargāt, ir Civillikuma 1704. un 1705.pantā regulētās galvinieka regresa prasības tiesības pret galveno parādnieku. Minētā apstākļa dēļ sprieduma pamatošanai nav būtisks un attiecīgi sīkāk apspriežams apelācijas sūdzības apsvērums par to, ka maksātnespējas pieteikuma iesniegšana nevar tikt vērtēta kā prettiesiska rīcība.

[3.2] Atbildētājs, argumentējot pozīciju par prasības noraidīšanu, atsaucies uz juridiskajā literatūrā paustu viedokli, ka pēc parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas un neizpildīto saistību dzēšanas, galvojumam kļūstot par patstāvīgu saistību, galvinieks zaudē savas regresa tiesības pret galveno parādnieku un norādījis, ka prasības apmierināšanas gadījumā, pretēji Maksātnespējas likuma noteikumiem, tiktu atjaunotas saistības, kas vienreiz jau dzēstas viņa maksātnespējas procesa ietvaros.

Minētais apgalvojums izriet no kļūdainiem pieņēmumiem, pirmkārt, par brīdi, kurā /pers. C/ radās regresa prasības tiesības, un, otrkārt, nenošķirot personu, pret kuru tika dzēstas viņa saistības maksātnespējas procesā.

Ir nepamatots atbildētāja apsvērums, ka regresa prasības tiesības prasītājai radās līdz ar viņa maksātnespējas pasludināšanu, jo atbilstoši Civillikuma 1705.panta noteikumiem galvinieks var vērst savu regresa prasību pret galveno parādnieku tikai pēc tam, kad viņš patiesi nolīdzinājis parādu vai tā daļu vai vismaz ar tiesas spriedumu viņam uzlikts pienākums to nolīdzināt.

No lietā esošajiem pierādījumiem redzams, ka nedz maksātnespējas pasludināšanas dienā, nedz 2017.gada 17.janvārī, kad pieņemts lēmums par /pers. B/ saistību dzēšanas plānā norādīto atlikušo saistību dzēšanu, /pers. C/ regresa prasības tiesības pret atbildētāju nepastāvēja.

No iepriekš norādītā izriet tiesas secinājums, ka /pers. B/ maksātnespējas procesā dzēstas viņa saistības pret AS „NORD/LB Latvija", kas izrietēja no kredīta līguma, nevis pret /pers. C/ no likuma izrietošā pienākuma atdot galviniekam visu, ko viņš devis kreditoram, lai izpildītu galvenā

parādnieka saistības. Izskatāmās lietas ietvaros nav pamata runāt par maksātnespējas procesa ietvaros dzēstas saistības atjaunošanu, jo maksātnespējas procesā netiek dzēstas saistības, kas nav vēl radušās.

[4] Kasācijas sūdzībā, norādot uz procesuālo tiesību normu pārkāpumu un materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, /pers. B/ pilnvarotā pārstāve zvērināta advokāte Arta Snipe lūgusi atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu.

[4.1] Civilprocesa likuma 192.panta (prasījuma robežu ievērošana) pārkāpums spriedumā izpaužas tādējādi, ka tiesa apmierinājusi galvinieka regresa prasību, lai arī prasības pieteikumā /pers. C/ lūgusi piedzīt zaudējumus. Tādējādi tiesa neizskatīja prasību uz tā pamata, kāds norādīts prasībā.

[4.2] Saistība, par kuras izpildi celta prasība, cēlusies no 2006.gada 17.janvāra kredīta līguma, kas noslēgts starp atbildētāju un kredītiestādi. Brīdī, kad prasītāja kā galviniece kreditoram izpildīja galvenā parādnieka (atbildētāja) saistību, uz viņu likumiskās cesijas rezultātā pārgāja kreditora prasījumi (sk. Civillikuma 1704.pantu un 1793.pantu), taču apstāklis, ka atbildētājs izgājis maksātnespējas procesu, kura noslēgumā atbrīvots no saistību plānā nedzēstajām saistībām, šādu likumiskās cesijas rezultātā iegūtu prasījuma tiesību realizēšanu padara neiespējamu, jo atbilstoši Maksātnespējas likuma 164.pantam pēc saistību dzēšanas plāna izpildes personas saistības tiek dzēstas, citiem vārdiem, nav cesijas priekšmeta.

Gadījumā, ja galvenajam parādniekam ir noslēgusies saistību dzēšanas procedūra un šīs saistības ir dzēstas, nav tādu kreditora prasījumu, kas varētu pāriet uz galvinieku. Pretēja Maksātnespējas likuma regulējumam ir tāda tiesību normu interpretācija, kurai saistību dzēšanas procesa ietvaros dzēstas parādnieka saistības atjaunojas, ja tās „pāriet" uz jaunu kreditoru.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums atstājams negrozīts.

[5] Senāts noraida kasācijas sūdzības argumentu par Civilprocesa likuma 192.panta pārkāpumu lietas izskatīšanā. Tiesa, nodibinot, ka prasība lietā celta nolūkā aizsargāt galvinieka regresa tiesību, atbilstoši prasības priekšmetam un pamatam prasības robežas noteikusi pareizi.

[6] Kasatora argumentu pamatā ir pieņēmums, ka galviniece, samaksājot Civillikuma 1704.panta kārtībā kreditoram, likumiskās cesijas ceļā ieguva prasījuma tiesības, kas izriet no 2006.gada 17.janvāra kredīta līguma. Tālāk, atsaucoties uz cesiju regulējošām Civillikuma normām, tiek apgalvots, ka nepastāv cesijas priekšmets, jo no aizdevuma līguma izrietošās saistības pret banku ir dzēstas ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2017.gada 17.janvāra lēmumu par /pers. B/ maksātnespējas procesa pabeigšanu. Citiem vārdiem, banka nevar cedēt dzēstu saistību.

Šādu Maksātnespējas likuma un Civillikuma normu interpretāciju Senāts nevar atbalstīt.

[6.1] Atklājot Maksātnespējas likumā lietotā jēdziena „neizpildīto saistību dzēšana" saturu, Senāts ir norādījis, ka tas tulkojams kā „atbrīvošana no neizpildītajām saistībām". Tāpat, interpretējot Maksātnespējas likuma 164.panta trešo daļu, Senāts atzinis, ka pieņemtais tiesas lēmums neizbeidz saistību tiesību, uz kuras pamata parādsaistības ir radušās, līdz ar to šāds lēmums nenovērš nepilnīgi atdotā parāda esību, bet gan piešķir privilēģiju parādniekam nepildīt saistību parāda neatmaksātajā daļā, vienīgi viņam nodrošinot tiesisko aizsardzību pret kreditora nākotnes prasījumu (sk. *Senāta 2021.gada 25.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-32/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0225.C33525715.10.S)*).

No Maksātnespējas likuma 164.panta pirmās daļas izriet, ka šajā tiesību normā paredzētās sekas attiecas tikai uz tām saistībām, kas iekļautas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, tātad uz pastāvošām, nevis vēl nenodibinātām saistībām. Citiem vārdiem, situācijā, kad lieta tiek skatīta bezstrīdus tiesvedības procesā, nevar zaudēt tiesības tāds kreditors, kura prasījuma tiesība nemaz nav radusies un šī iemesla dēļ tā nevarēja tikt pieteikta un tikt iekļauta saistību dzēšanas plānā.

[6.2] Prasījuma tiesību pārvede, kuras pazīmes pēc normas iztulkošanas gramatiskā ceļā var saskatīt Civillikuma 1704.panā (kādā apmērā galvinieks apmierina kreditoru, tādā uz viņu pāriet pēdējā prasījumi pret galveno parādnieku), nav cesija materiālo tiesību izpratnē, jo galvinieka prasījuma pamatā nav agrākais interešu stāvoklis. Kad galvinieks samaksā parādu, tad kreditora prasījums pret parādnieku atkrīt (izbeidzas) ar saistības izpildi, tāpēc cesiju regulējošo tiesību normu piemērošanai šajā tiesiskajā attiecībā nav pamata.

Galvinieka prasījuma tiesību satura tvērumu noteic Civillikuma 1705.pants, kas ar likuma spēku galviniekam piešķir īpašu regresa (atprasījuma) tiesību. Lai gan no izcelšanās viedokļa tai ir zināma saistība ar starp kreditoru un galveno parādnieku noslēgto līgumu, pastāvot galvinieka regresa tiesības realizācijas priekšnoteikumiem, šī regresa tiesība tās nodibināšanas tiesiskā pamata dēļ ir uzlūkojama kā jauna civiltiesiska attiecība, nevis kādu iepriekšējo tiesību turpinājums. Šis aspekts ir īpaši svarīgs gadījumos, ja izšķirams jautājums par noilgumu, nosakot termiņu, kurā regresa prasījums ir tā nodibināts, ka nekavējoties var celt attiecīgu prasību, un tas palīdz noškirt iepriekšējo tiesību turpinājumu no jaunas tiesiskās attiecības.

[6.3] Norādītie argumenti uzskatāmi atklāj, ka galvinieka regresa prasījuma tiesību realizācijai šajā lietā par šķērsli nevar būt galvenā parādnieka maksātnespējas procesā piemērotā procedūra, ar kuru viņš atbrīvots no fiziskās personas saistību dzēšanas plānā norādītajām atlikušajām saistībām.

Tas, vai vispār pastāv Maksātnespējas likuma 129.panta pazīme – personai nav iespēju nokārtot parādsaistības - fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai situācijā, kad viņa saistības pret kreditoru ir pietiekami nodrošinātas ar saistību pastiprināšanas līdzekļiem un ķīlu, nav šīs lietas izskatīšanas priekšmets, taču ir pilnīgi skaidrs, ka persona (galvinieks) bez tiesiska pamata nevar zaudēt tai ar likumu piešķirto tiesību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 1. punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 5.aprīļa spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja /pers. B/ kasācijas sūdzību noraidīt.
Spriedums nav pārsūdzams.

Senators I. Bisters

Senators V. Maksimovs

Senatore M. Senkāne